BOFIT-blogi

Nopeasti saavutettu taloudellinen vakaus tukenut Ukrainan puolustustaistelua jo kolme vuotta

Kansainvälinen talous | 24.02.2025 | Sinikka Parviainen

KIRJOITTAJA

Sinikka Parviainen
Vanhempi ekonomisti

Ukrainan neljäs vuosi Venäjän täysmittaisen hyökkäyksen alla on alkamassa. Venäjä ei ole kyennyt alistamaan Ukrainaa näiden vuosien aikana paljon suuremmasta sotavoimasta huolimatta.

Ukrainan neljäs vuosi Venäjän täysmittaisen hyökkäyksen alla on alkamassa. Venäjä ei ole kyennyt alistamaan Ukrainaa näiden vuosien aikana paljon suuremmasta sotavoimasta huolimatta. Samoin pessimistisimmät arviot Ukrainan talouden kehityksestä eivät ole toteutuneet esimerkiksi hyperinflaation tai finanssikriisin osalta, jotka usein ovat sotaakäyvien maiden kohtalona. Vaikka pitkittynyt sota vie taloudellisia resursseja, viime vuonna Ukrainan talous kasvoi ensimmäisten arvioiden mukaan 3,4 % verrattuna edelliseen vuoteen. Näin siitäkin huolimatta, että Venäjä tuhosi pommituksillaan puolet maan energiantuotannon kapasiteetista, ja kasvava työvoimapula heikensi yritysten näkymiä.

Hintavakaus sotatilassa merkittävä saavutus

Hyökkäyssodan aiheuttama inflaatiopiikki (korkeimmillaan yli 26 prosentissa syksyllä 2022) saatiin hallintaan ulkomaisen taloudellisen tuen ja hyvän sadon myötä. Tärkeä merkitys oli kuitenkin viranomaisten asettamilla pääomarajoituksilla, jotka ovat tarpeellinen työkalu talouden vakauttamiseksi kriisioloissa. Inflaation riistäytyminen käsistä olisi yhteiskunnallisesti kestämätöntä maassa, jossa köyhyys on kasvanut merkittävästi, ja arviolta lähes 14 miljoonaa ihmistä elää humanitaarisen avun piirissä. Samalla hintojen nousun kiihtyminen vaikeuttaa armeijan ja puolustusteollisuuden hankintoja. Viime vuoden aikana inflaatio on kiihtynyt

heikomman sadon, palkkakustannusten nousun ja energiasektorin tuhojen myötä. Keskuspankki joutui nostamaan ohjauskorkoaan 14,5 prosenttiin tammikuussa 2025, mutta kaukana ollaan kevään 2022 yli 20 prosentin tasoista.

Ukrainan ulkoisen rahoituksen tilanne parempi nyt kuin vuotta aiemmin

Ulkoisella rahoituksella on ollut ja tulee olemaan suuri merkitys Ukrainan kykyyn selviytyä. Vuonna 2024 Ukrainan julkisen talouden alijäämä (ilman lahjoituksia) nousi ennätystasolle (1832 mrd. hryvniaan) ja oli lähes 24 prosenttia BKT:stä. Menoista yli 60 prosenttia käytettiin puolustukseen ja sisäiseen turvallisuuteen, mutta sosiaalimenoista ei tingitty korkeampien verojen ja erityisesti ulkomaisen avun ansiosta. Ulkomaisilta partnereilta Ukraina sai viime vuonna noin 42 miljardia dollaria suoraa budjettitukea, josta suurin erä (17,5 miljardia dollaria) tuli Euroopan unionin Ukraina-tukivälineen kautta.

Verrattuna vuoden 2024 alkuun, jolloin päätökset sekä EU:n Ukraina-tukivälineestä että USA:n yli 60 miljardin dollarin apupaketista olivat jumissa, Ukrainan ulkoisen rahoituksen tilanne vuodelle 2025 on valoisampi. Valtionbudjetin alijäämän arvioidaan supistuvan noin 20 %:iin BKT:stä, ja ulkoista rahoitusta tarvitaan tietenkin yhä merkittävä summa (38 miljardia dollaria); budjettisuunnitelmassa sodan oletetaan jatkuvan 2025 loppuun asti.

Vuonna 2025 Ukrainan valtionbudjetin alijäämää katetaan Venäjän jäädytettyjen varojen avulla

Vuonna 2025 alijäämän rahoituksen rakenne kokee muutoksen, kun Venäjän jäädytetyistä varoista saatavien tuottojen avulla tullaan rahoittamaan suurin yksittäinen erä valtionbudjetin alijäämän kattamiseksi. Tämä kesällä 2024 G7-maiden kesken sovittu Extraordinary Revenue Acceleration (ERA) -järjestely hyväksikäyttää Venäjän valtion yli 190 miljardia euron arvosta EU-alueella jäädytettyjä varoja. ERA-ohjelma ei käytä Venäjän varoja suoraan vaan näiden varojen tuottoja käytetään yhteensä 50 miljardin dollarin arvoisen lainan takaisinmaksuun ja kuluihin. ERA:n kautta allokoidaan Ukrainan hyväksi lähes 22 miljardia dollaria jo tänä vuonna ja 11 miljardia vuonna 2026. Yhdysvaltain uusi presidentinhallinto ei ole vetäytynyt ERA-ohjelmasta, vaikka merkittäviä leikkauksia esimerkiksi USAID:n rahoitukseen Ukrainassa on tehty. USA on ERA-ohjelman suurin takaaja 20 miljardin dollarin osuudella.

Kuvio 1.

Vuosina 2025–26 ERA-ohjelma ja EU kattavat leijonanosan Ukrainan rahoitustarpeesta

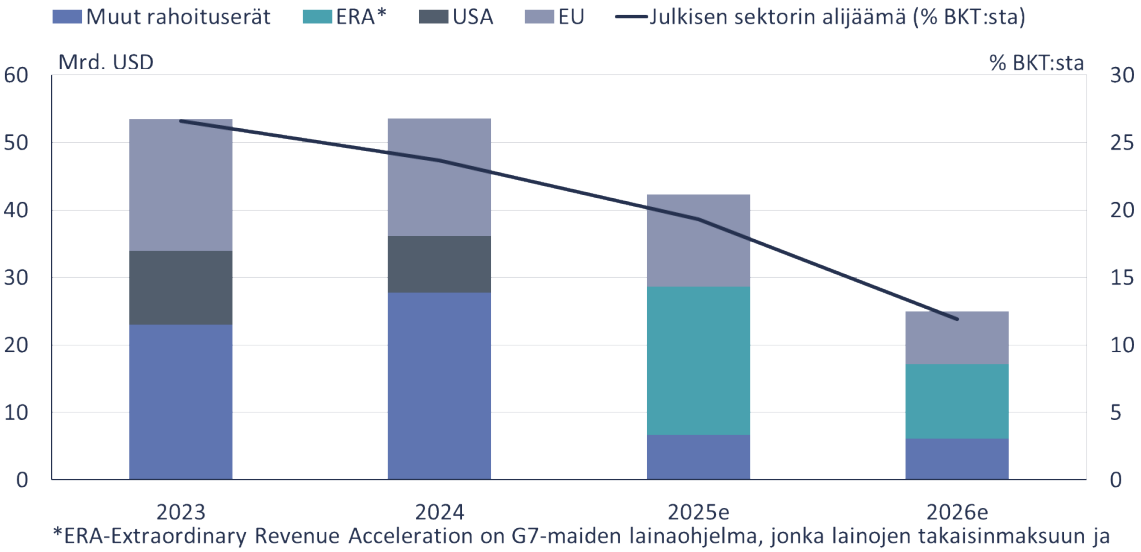

*ERA-Extraordinary Revenue Acceleration on G7-maiden lainaohjelma, jonka lainojen takaisinmaksuun ja korkoihin käytetään EU-alueella jäädytettyjä Venäjän valtion varojen tuottoja. Ukrainalle kyse on lahjoituksesta. e=estimaatti.
Lähteet: Ukrainan keskuspankki, Ukrainan finanssiministeriö ja BOFIT.

Kohtalonkysymyksenä työvoiman riittävyys sodan ja rauhan oloissa

Vuosi 2025 on alkanut ryminällä Yhdysvaltain uuden presidentinhallinnon toimien myötä ja uutisvirta on täynnä spekulointia rauhanneuvotteluista. Jos sotatilanne rauhoittuu ja päästään todellisen jälleenrakentamisen tielle, Ukraina taloutena ei todennäköisesti palaudu ennalleen. Yksi merkittävimmistä muutoksista on väestön ja työvoiman väheneminen. Ukrainan keskuspankin mukaan Ukraina on menettänyt 24.2.2022 jälkeen jopa neljäsosan työvoimastaan.

YK:n pakolaisjärjestön mukaan noin 6,4 miljoonaa ukrainalaista asuu maan rajojen ulkopuolella ja yli kolme miljoonaa on sisäisiä pakolaisia. Ulkomailla asuvista ukrainalaisista, joista merkittävä osa on lapsia, kaikki tuskin palaavat takaisin. Vuoden 2024 joulukuussa tehdyn kyselytutkimuksen mukaan vain 43 prosenttia ulkomailla asuvista ukrainalaisista pakolaisista suunnittelee palaavansa kotimaahan. Lisäksi kuolleita ja haavoittuneita ikävä kyllä riittää.

Jo nyt on kuitenkin merkkejä siitä, että Ukrainan työmarkkinoilla on tapahtunut muutoksia, jotka eivät ole pelkästään negatiivisia. Naisten työllistyminen uusille aloille on kasvanut ja uudelleenkoulutukseen on panostettu merkittävästi.

Ukrainan talouden mukautuminen sodan olosuhteisiin ja kasvu vuoden 2022 jälkeen antaa aihetta

varovaiseen optimismiin. Kun taistelut taukoavat, talouskasvu voi olla jonkin aikaa hyvinkin nopeaa, kun resursseja voidaan siirtää sotimisesta rauhantöihin. Mutta tämän kaiken edellytyksenä on kestävä ja uskottava rauhansopimus.

Asiasanat

jälleenrakentaminen, sota, talous, Ukraina